

Hur stor andel av livsmedlen som säljs på marknaden är producerade i Sverige?

- Svensk marknadsandel visar hur stor del av den totala förbrukningen som produceras i Sverige och är ett av flera mått på den svenska produktionens konkurrenskraft. De andelar som vi redovisar visar utveckling över tid.
- Under 2021 minskade den svenska marknadsandelen för nötkött och matfågel medan den fortsatte att öka för griskött.
- Den svenska marknadsandelen för ägg minskade från 97,5 procent till 88,6 procent mellan 2020 och 2021.
- Räknat i mjölkekvalenter ökade den svenska marknadsandelen från 70 procent till 73 procent mellan 2020 och 2021.
- Fortsatt hög marknadsandel för spannmål, andelen har under en längre tid varit mer än 100 %.
- Marknadsandelen för socker har varit förhållandevis stabil kring 100 % för de senare åren.
- Stigande marknadsandel för matpotatis kan noteras under de senaste tio åren, detta beror dock på att konsumtionen minskat mer än vad produktionen har gjort.
- Den svenska andelen av frukt och grönsaker varierar mycket mellan olika produkter och över året. Morötter har en fortsatt hög svensk marknadsandel på omkring 90 procent.

Bakgrund

Jordbruksverket får ofta frågor om självförsörjningsgrad för olika livsmedel och på livsmedelsområdet som helhet i Sverige. För att kunna svara på frågan om självförsörjningsgrad måste det klargöras om det är försörjningsförmågan eller ett rent statistiskt mått på de svenska produkternas andel av den svenska marknaden som avses.

Ett mått på den svenska produktionens konkurrenskraft är hur stor del¹ svenska produkter som förbrukas på den svenska marknaden inom enskilda sektorer. Denna beräkning kan bland annat göras för kött, spannmål, mejeri, potatis, socker, frukt och grönsaker samt ägg, men den ger ingen precis uppgift utan ska användas för att studera trender och inte exakta nivåer.

Sedan 2016 har Jordbruksverket sammanställt och presenterat uppgifter om svensk marknadsandel för kött, spannmål, mejeri, potatis, socker, frukt och grönt samt ägg. Detta är en uppdaterad sammanställning som visar utvecklingen 1995-2021 för dessa jordbruksprodukter utom för frukt och grönt som redovisas från 1999.

Jordbruksverket har valt att kalla detta mått svensk marknadsandel, eftersom det visar hur stor del av den totala förbrukningen (produktion plus import minus export) som produceras i Sverige. Andelen tar med andra ord hänsyn till handelsutvecklingen, men säger inget om hur stor exporten eller importen är. När den svenska marknadsandelen överstiger 100 procent visar det dock att handelsbalansen är positiv, medan handelsbalansen är negativ om den svenska marknadsandelen understiger 100 procent. Det bör noteras att denna beräkning har brister, bl.a. kan inte beräkningarna göras på exakt samma sätt för alla produkter då sifferuppgifter saknas för vissa produkter. För flera sektorer saknas uppgifter om lagervolymer (gäller ej spannmål) och inte heller inkluderas den råvara som ingår i bearbetade produkter för flera sektorer (gäller ej kött, mejeriprodukter, matpotatis och socker).

Varför används inte begreppet självförsörjningsgrad?

I redovisningen använder vi oss inte av begreppet självförsörjningsgrad utan av svensk marknadsandel. Traditionellt har självförsörjningsgrad varit ett centralt begrepp för att beskriva hur importberoende ett land är. Om ett lands importberoende ska mätas så är det inte enbart den direkta importen av livsmedel som ska beaktas, utan även den inhemska produktionens beroende av import av insatsvaror.

För att jordbruket i Sverige ska kunna producera nuvarande mängder av livsmedel krävs exempelvis importerade insatsvaror som gödselmedel, bekämpningsmedel, foder och drivmedel. Dessutom krävs importerade maskiner och reservdelar. Utan dessa importerade insatsvaror skulle den svenska jordbruksproduktionen vara betydligt lägre. Genom att använda begreppet svensk marknadsandel vill vi tydliggöra att det handlar om andelen svenska produkter av den totala förbrukningen, under de förutsättningar som råder på den svenska marknaden i dagsläget.

Frågan om självförsörjningsgrad eller försörjningsförmågan kan aktualiseras i händelse av ett handelsstopp eller andra begränsningar av handeln. Men då försörjningsförmågan är beroende av den inhemska produktionens konkurrenskraft samt importberoende, som i sin tur påverkas

¹ Detta sätt att mäta gör att andelarna kan överstiga 100 procent.

av den förda politiken i landet, blir frågan mer komplex. Jämförelser som görs mellan olika länders försörjningsförmåga kan därför bli missvisande.

Varför presenteras ingen total siffra för Sverige?

Jordbruksverket har valt att inte beräkna eller presentera någon total siffra över den svenska marknadsandelen för jordbruksvaror och livsmedel. Det finns flera anledningar till detta, bland annat ser det väldigt olika ut i sektorerna, flera livsmedel som konsumeras i Sverige produceras inte här, samtidigt finns vissa svenska produkter bara tillgängliga under delar av året. Däremot är det Jordbruksverkets förhoppning att den här sammanställningen ska ge en översiktlig bild över hur trenden ser ut för svensk marknadsandel inom olika livsmedelssektorer.

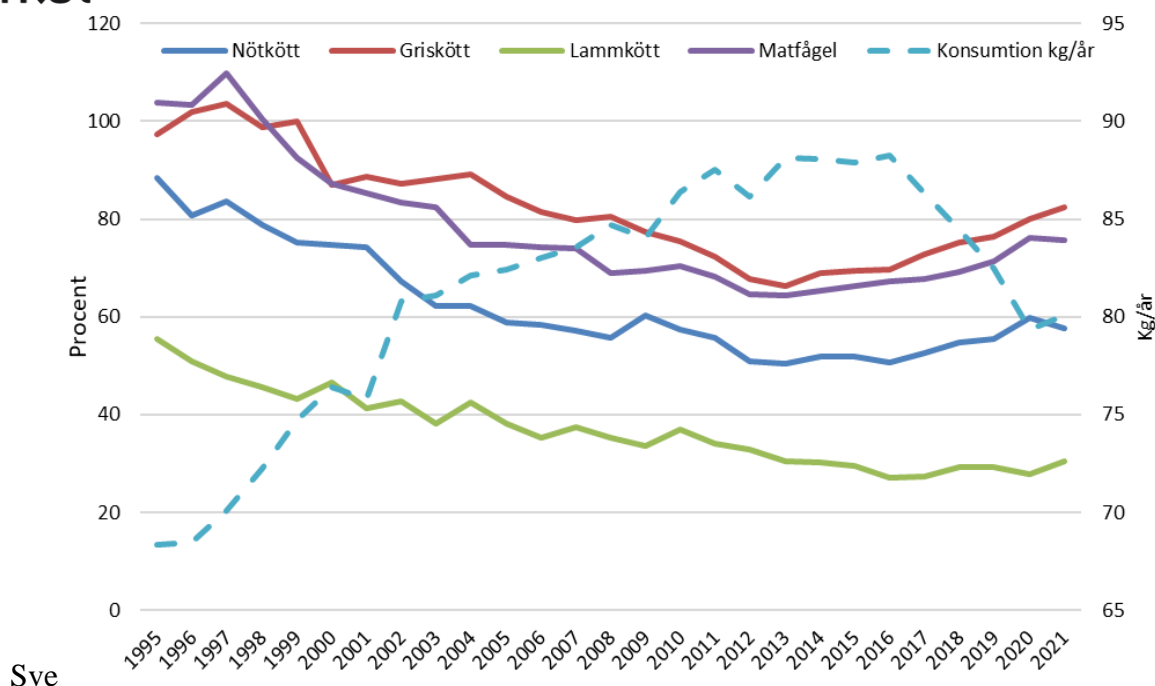
Svensk marknadsandel för griskött ökar

Sedan Sveriges EU-inträde har de svenska marknadsandelarna för olika kött haft en nedåtgående trend. Den nedåtgående trenden vände i mitten av 2010-talet, och var positiv för nötkött, griskött och matfågel till 2020. För 2021 är trenden fortsatt positiv för griskött medan den svenska marknadsandelen minskar något för nötkött och matfågel. Svensk marknadsandel vad gäller lammkött har varit relativt stabil de senaste åren.

Trenden av ökad köttkonsumtion stannade av under 2019 och 2020. Under 2021 ökade den totala köttkonsumtionen med 0,7 kilo per person och år. Totalkonsumtionen av matfågel griskött och lammkött ökade medan konsumtionen av nötkött och minskade. Konsumtionen per capita ökade av matfågel ökade med 6 procent mellan 2020 och 2021 medan konsumtionen per capita av övriga köttslag var stabil eller minskade något.

Den svenska produktionen av flera köttslag ökat under den senaste perioden, vilket kan ses i figur 2. Svenska köttproducenters konkurrenskraft gentemot omvärlden har alltså ökat, trots högre priser och dyrare produktion. Detta tyder på att konsumenter premierar svenska mervärden. Den lägre omsättningen inom hotell, restaurang och catering minskade importen eftersom dessa sektorer i större utsträckning använder sig av importerat kött.

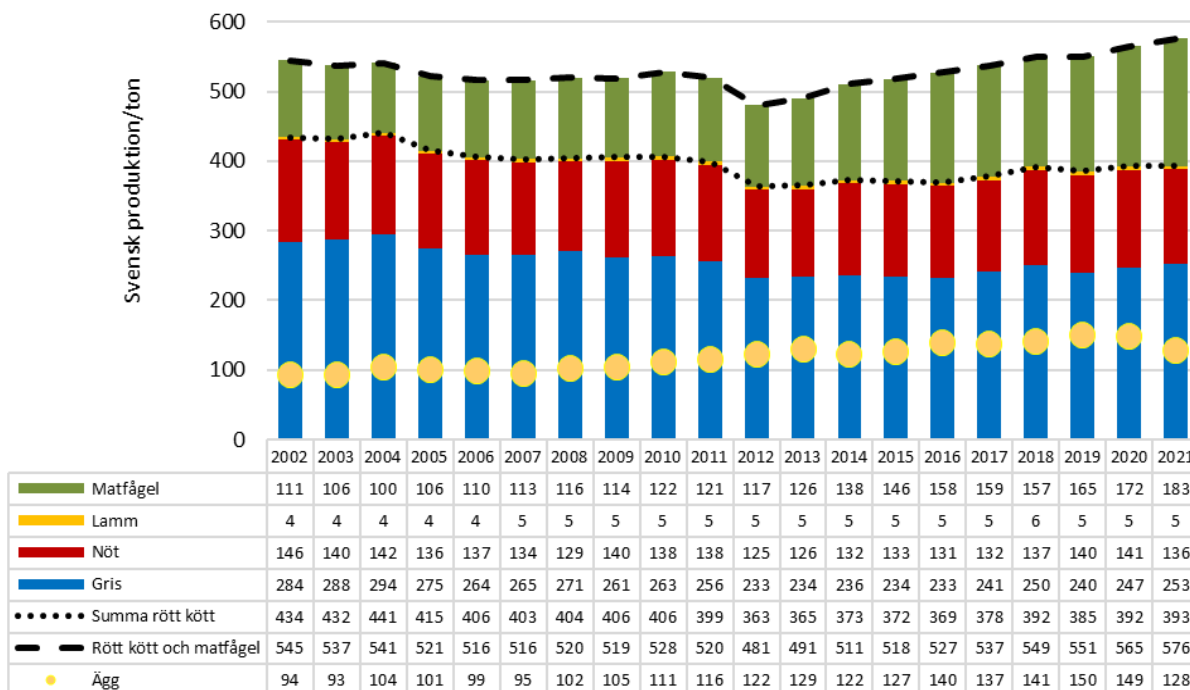
När den svenska marknadsandelen för kött beräknas inkluderas råvaran i bearbetade produkter i handeln med andra länder. I beräkningarna används schabloner och vikten slaktkropparna har efter slakt, både när det gäller produktion, import och export.

Figur 1: Svensk marknadsandel för kött 1995-2021

Not: På vänstra sidan anges svensk marknadsandel i procent och på högra köttkonsumtionen (ej ägg) i slaktad vikt per år och per capita.

Källa: Jordbruksverket.

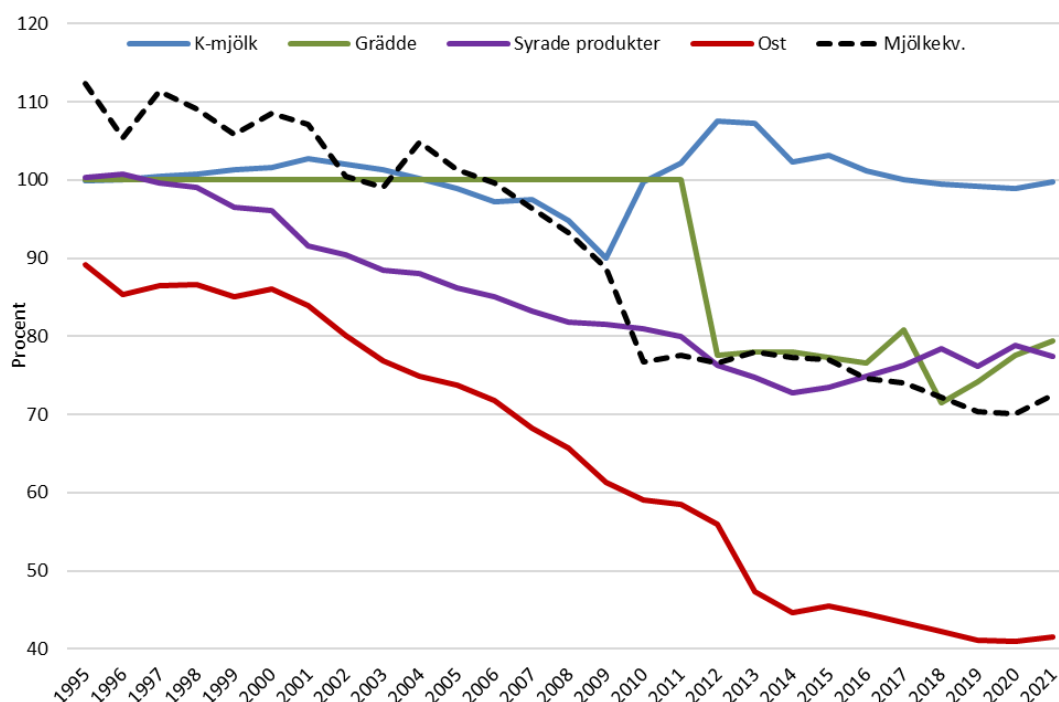
Figur 2: Svensk produktion av olika kött, 2002-2021

Källa: Jordbruksverket.

Splittrad bild inom mejerisektorn

Den svenska marknadsandelen för mejerivaror har som helhet minskat sedan 1995, vilket framgår av figur 3. Räknat i mjölkekvivalenter har den svenska marknadsandelen minskat från 112 procent till 73 procent mellan 1995 och 2021. Störst är minskningen för ost, som nu är nere på en svensk marknadsandel om 42 procent. Trots en viss variation under perioden är den svenska marknadsandelen för konsumtionsmjölk i dag samma som för 25 år sedan, runt 100 procent.

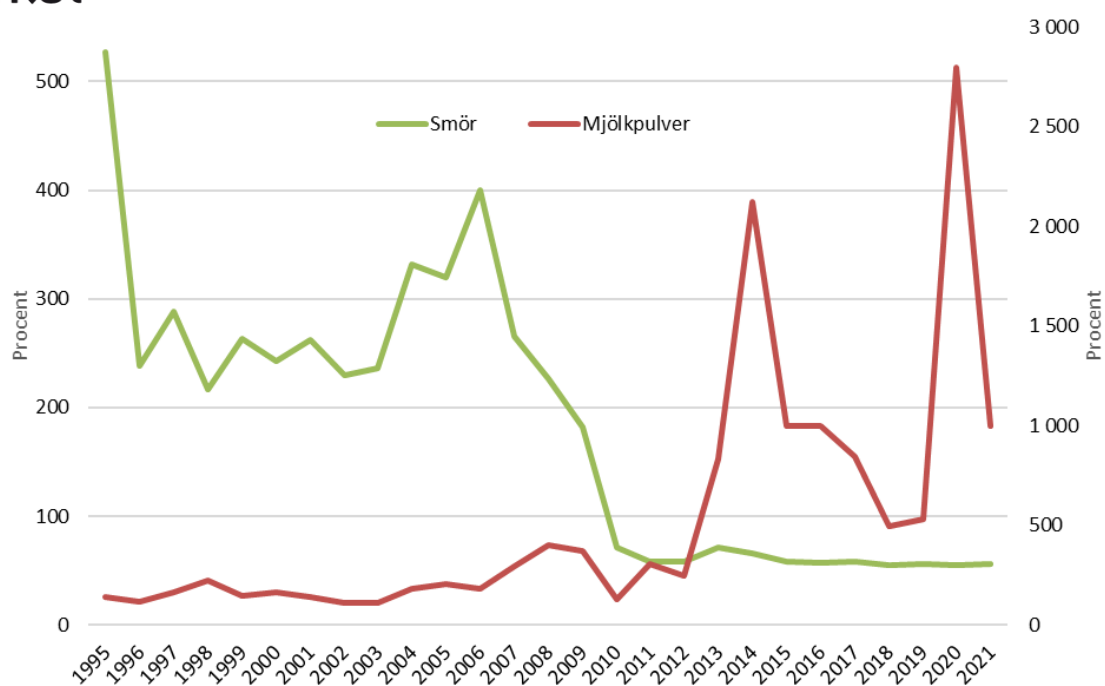

Figur 3: Svensk marknadsandel för vissa mejeriprodukter 1995-2021

Källa: Jordbruksverket.

Som kan ses i figur 4 har de svenska marknadsandelarna för smör och mjölkpulver varierat starkt sedan EU-inträdet. Volatiliteten beror bland annat på ett ändrat konsumtionsmönster, en reformering av EU:s marknadsregleringar och att produkterna är lagringsdugliga bulkvaror som det handlas med på världsmarknaden. Andra anledningar är att produkterna produceras i varierande omfattning mellan åren, beroende på om det är över- eller underskott på mjölkråvara samt att Arla-koncernen har en betydande gränsöverskridande handel, vilket påverkar andelen.

När den svenska marknadsandelen för mejeriprodukter beräknas inkluderas t.ex. ost, smör och syrade produkter men inte mejeriprodukter som ingår i importerade och exporterade livsmedel.

Figur 4: Svensk marknadsandel för smör och mjölkpulver 1995-2021

Not: Andelen för smör avläses på den vänstra axeln och motsvarande för mjölkpulver på den högra. Andelen för mjölkpulver 2015, 2016 och 2021 är uppskattade då beräkningarna visar på ett orealistiskt värde.

Källa: Jordbruksverket.

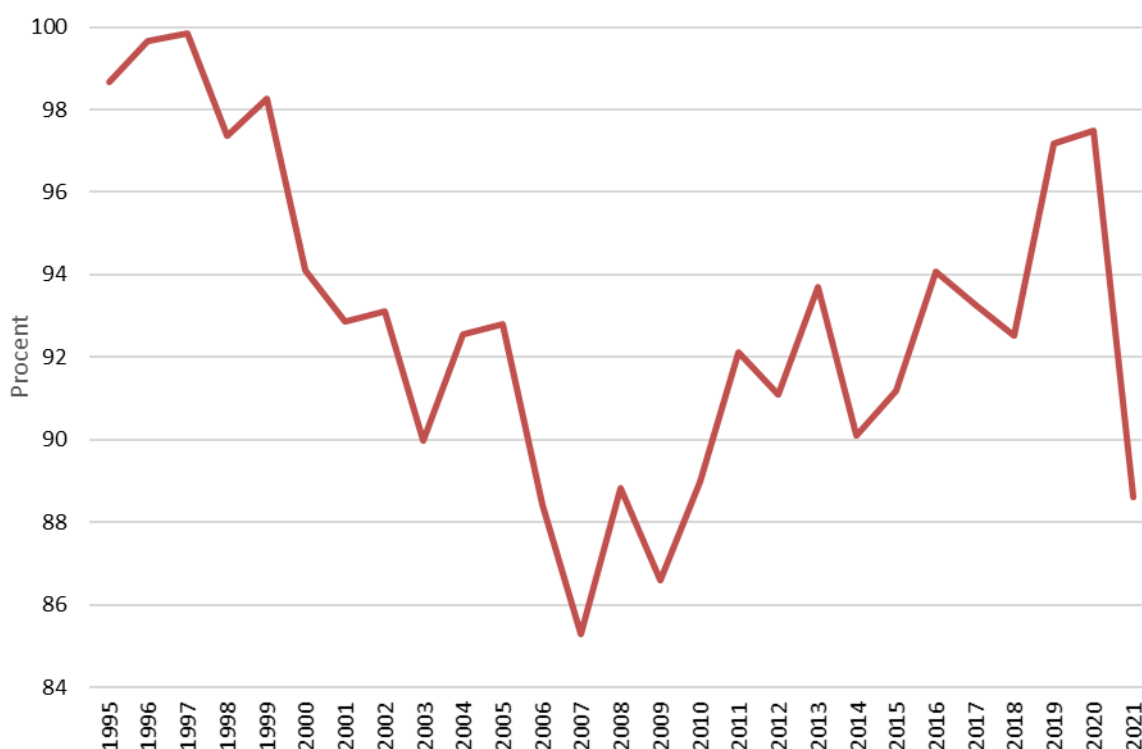

Minskad marknadsandel för ägg 2021

Den svenska marknadsandelen för ägg sjönk under perioden 1995-2007 från 100 procent till 85 procent. Trenden vände dock 2007 och marknadsandelen låg 2020 på cirka 98 procent. På grund av flera utbrott av fågelinfluensa sjönk den svenska marknadsandelen för ägg från 97,5 procent till 88,6 procent mellan 2020 och 2021.

Sannolikt hade den långa nedåtgående trenden varit kraftigare om Sverige inte haft salmonellagarantierna², vilka fungerar som en form av gränsskydd.

När den svenska marknadsandelen för ägg beräknas inkluderas skalägg och äggprodukter (t.ex. knäckta ägg, frysta ägg och äggpulver). I beräkningarna räknas äggprodukterna om till skaläggsekvivalenter med hjälp av schablontal, eftersom det är i den form produktionen anges.

Figur 5: Svensk marknadsandel för ägg 1995-2021

Källa: Jordbruksverket.

² Salmonellagarantierna innebär att ett veterinärintyg måste följa med all import. Intyget ska visa att de anläggningar som äggen kommer från är fria från salmonella. Import från Danmark, Finland och Norge kan ske utan dessa intyg.

Stor svensk marknadsandel av spannmål

Den svenska marknadsandelen för spannmål har sedan EU-inträdet legat stabilt över 100 procent, även om andelen varierar mellan åren.

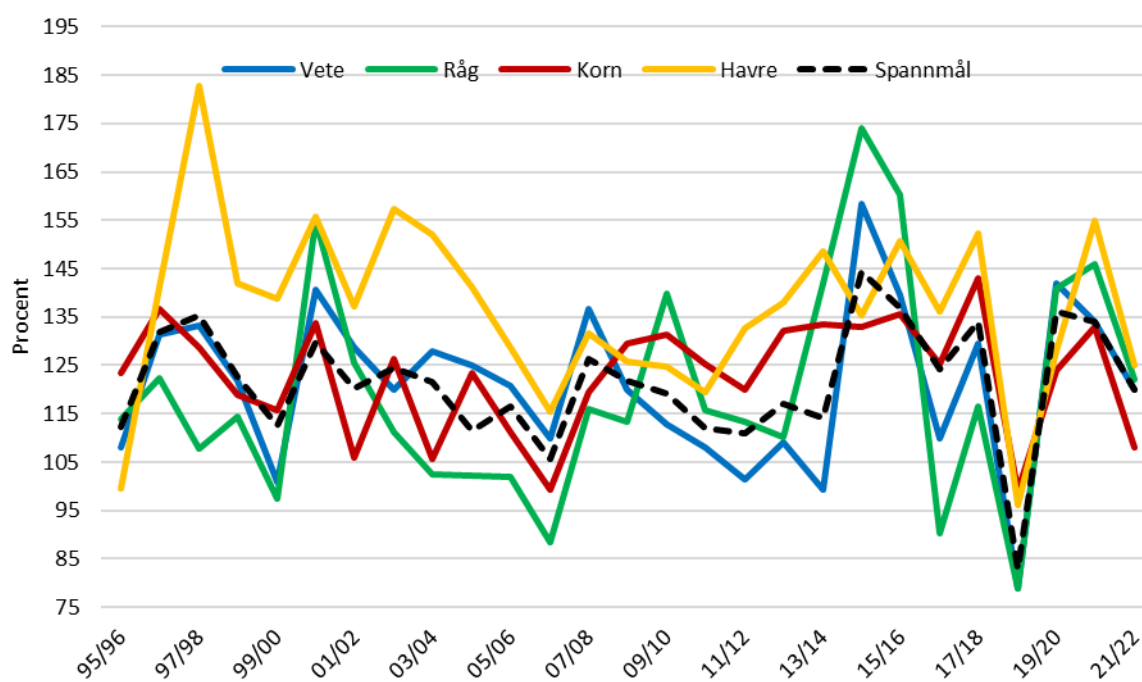
Anledningen till den höga marknadsandelen är att den svenska produktionen överstiger den totala förbrukningen, vilket gör Sverige till en nettoexportör. I snitt exporterar Sverige årligen ungefär 1,3 miljoner ton spannmål. De normala variationer som kan observeras i figur 6 beror på skördevariationer och kvalitén som spannmålen håller. Detta styr i sin tur hur mycket spannmål som behöver importeras ett givet år, och hur mycket som kan exporteras, eftersom olika spannmålskvaliteter används till olika produkter. Att marknadsandelen 18/19 rasar till 80 procent beror på torkan och värmen sommaren 2018, och den dåliga skörden som följde på detta. För 2021/22 har svensk marknadsandel för spannmål beräknats till 116 procent, minskningen beror återigen på lägre skörd. Skörden av spannmål 2021/22 var lägre än femårsgenomsnittet.

Figur 6: Svensk marknadsandel för spannmål 1995-2021

Källa: Jordbruksverket. Årtalen avser juli/juni år..

Den svenska marknadsandelen varierar kraftigt mellan olika spannmålslag. Den spannmål som odlas på störst arealer i Sverige är vete. Den höga marknadsandelen för råg, se figur 7, beror på en kombination av förhållandevis hög skörd och ovanligt stor nettoexport (råg utgör dock endast ca 3 procent av den totala svenska spannmålsproduktionen).

Figur 7: Svensk marknadsandel för olika spannmål 1995-2021

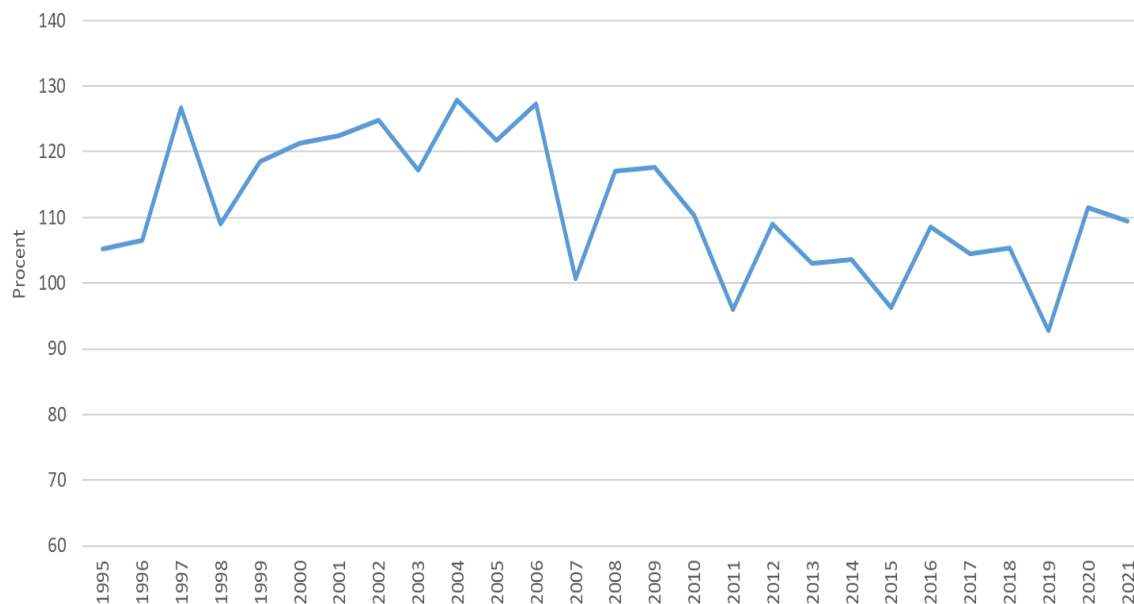
Källa: Jordbruksverket. Årtalen avser juli/juni år.

Fortsatt stabil marknadsandel för socker under senare period

Under de senaste 10 åren har marknadsandelen i genomsnitt uppgått till drygt 100 procent beroende bland annat på fortsatt sjunkande konsumtion av socker under perioden. Per capita konsumtionen av socker (inkl. sirap) uppgick 1995 till knappt 45 kg men för 2020 hade denna sänkts till ca 37 kg.

Den svenska marknadsandelen i figur 8 avser numer endast socker och inte det socker som ingår i importerade och exporterade förädlade produkter. I tidigare versioner av denna rapport ingick även sockerinnehållet i förädlade produkter men för att få en bättre jämförbarhet med andra produkter som ingår i rapporten så har dessa exkluderats.

Figur 8. Svensk marknadsandel för socker 1995-2021

Källa: Jordbruksverket. Åren avser sep-aug.

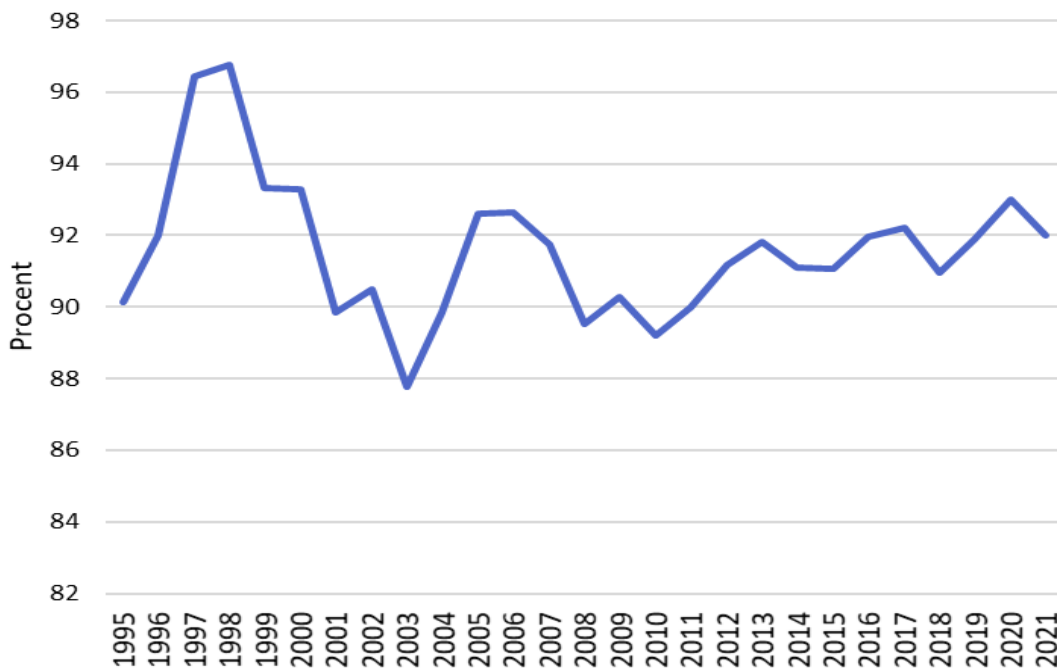
Stigande svensk marknadsandel för potatis de senaste tio åren

Under den senaste tioårsperioden har den svenska marknadsandelen stigit något, från 90 procent till 92 procent för 2021. Under denna period sjönk både importen av potatis och konsumtionen mer än vad produktion gjorde. Den svenska marknadsandelen är nu lika hög som den var 2007.

Den svenska marknadsandelen för matpotatis avser från med denna rapport bara obearbetad matpotatis. Bearbetade produkterna som innehåller matpotatis har exkluderats för att få en bättre jämförbarhet med andra produkter som ingår i rapporten.

Figur 9: Svensk marknadsandel och konsumtion av matpotatis 1995-2021

Källa: Egna beräkningar, grundat på SJV:s och SCB:s data.

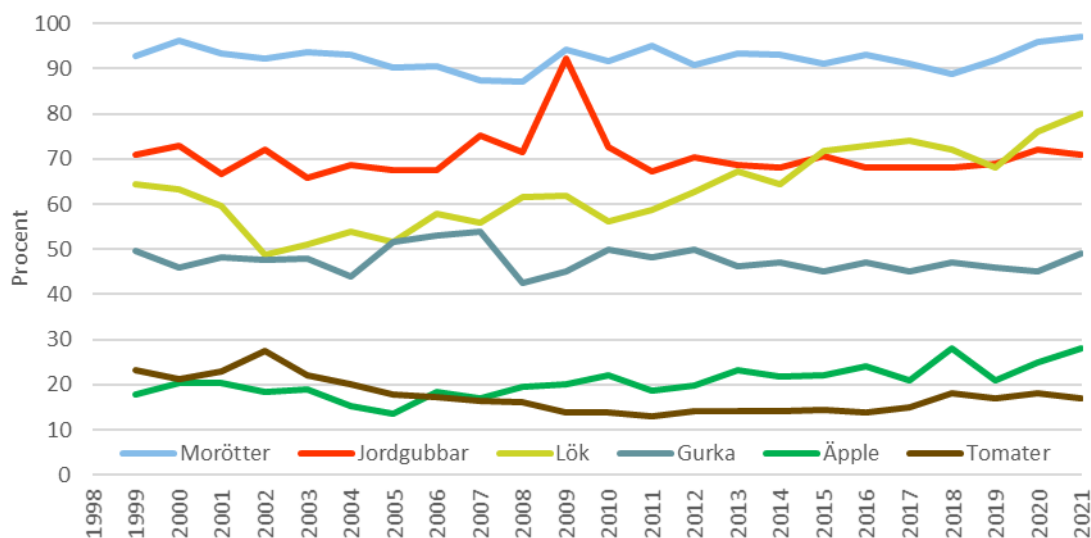

Stora skillnader mellan olika färska frukter och grönsaker

Hur stor del av frukt- och grönsaksutbudet som produceras i Sverige varierar mycket mellan produkter och över året. Sett över lång tid har svenska tomater tappat i marknadsandel, men har under de senaste fyra åren haft en stabil nivå på strax under 20 procent. För gurka har marknadsandelen varit relativt stabil den senaste tioårsperioden. Svensk lök har haft en positiv utveckling och marknadsandelen uppgick till 80 procent 2021. Svenska morötter har under lång tid haft en stabil marknadsandel på omkring 90 procent. Även äpplen har de senaste åren haft en relativt stabil marknadsandel, 2018 och 2021 låg dock siffran något högre beroende på en stor svensk produktion.

Beräkningen av svensk marknadsandel inkluderar endast färska produkter. Import av frysta, torkade eller konserverade produkter är inte med och inte heller sammansatta livsmedel.

Figur 9: Svensk marknadsandel för vissa frukter och grönsaker 1999-2021

Not: Den höga siffran för jordgubbar år 2009 beror på att statistiken redovisar en omfattande export det året. Det är möjligt att detta beror på en felaktighet i rapporteringen till SCB och alltså inte återspeglar verkligheten. Källa: Jordbruksverket.

Information

På tal om jordbruk och fiske publiceras på webbplatsen: <http://www.jordbruksverket.se/mat-och-drycker/handel-och-marknad/priser-och-marknadsinformation-for-livsmedel/nyhetsbrev-pa-tal-om-jordbruk-och-fiske>

Det finns även en prenumeration kopplad till ett nyhetsbrev när nya kortanalyser släpps. En kortare variant av kortanalysen, samt andra nyheter, hittar du på enhetens för handel och marknadsblogg: <https://densvenskamaten.com/>

**Jordbruks
verket**

Kontaktpersoner

Eva Jirskog (kött, mejeri, ägg), Patrik Eklöf (spannmål, socker, matpotatis) och Anna Lindgren (frukt och grönt).